

بررسی اثرات دین در کاهش بزهکاری نوجوانان و جوانان ۱۴ تا ۱۸ ساله کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر

سوسن آقاجانگللو، آریتا گلستانیان

دانشگاه پیام نور مرکز بوشهر

s_a_baglu@yahoo.com

چکیده

هر روزه در روزنامه ها و اخبار شاهد گزارش های تکان دهنده و فاجعه آمیزی درباره سرقت، فساد، اعتیاد، قتل، انحرافات جنسی، خودکشی و ... در بین نوجوانان هستیم که این اعمال باعث تباهی عده کثیری از نوجوانان و اطرافیان آنها می شود. متأسفانه امروزه پدیده بزهکاری نوجوانان به یکی از معضلات اجتماعی تبدیل شده است و از طرفی دیگر نگرانی درباره پیامدهای این پدیده، مسئولان و خانواده ها را به چاره جویی درباره این پدیده واداشته است. علل و عوامل متعددی می توانند زمینه ساز این معضل باشند که فقر مذهبی یکی از این عوامل است. بنابراین توجه به دین و آموزه های دینی می تواند به عنوان یک عامل مؤثر در جهت کاهش بزهکاری عمل کند. با توجه به ضرورت موضوع، در پژوهش حاضر اثرات دین در کاهش بزهکاری نوجوانان ۱۴ تا ۱۸ ساله در بین نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر بوشهر مورد بررسی قرار گرفت.

در این موضوع، ۴ فرضیه بدین شرح مورد بررسی قرار گرفتند: ۱. بین بعد دینداری و بزهکاری نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد. ۲. بین جو فرهنگی والدین و بزهکاری نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد. ۳. بین اعتقادات نوجوانان و بزهکاری آنها رابطه معنادار وجود دارد. ۴. بین عوامل عاطفی و بزهکاری نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد. جامعه آماری پژوهش حاضر، نوجوانان ۱۴ تا ۱۸ ساله کانون اصلاح و تربیت بوشهر می باشند که حجم جامعه برابر با ۱۱۲ نفر می باشد که بر اساس جدول مورگان تعداد ۸۶ نفر از این تعداد به عنوان نمونه انتخاب شدند و به وسیله پرسشنامه جهت گیری مذهبی با تکیه بر اسلام که توسط آذربایجانی و دادستان (۱۳۸۲) ساخته شده است، مورد پرسش قرار گرفتند. برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز از روش همبستگی پیرسون استفاده به عمل آمد. نتیجه تحلیل داده ها، به تأیید تمام فرضیه های پژوهش انجامید، بنابراین رابطه معنادار بین دینداری و بزهکاری نوجوانان مورد تأیید قرار گرفت. واژگان کلیدی: دین، بزهکاری، نوجوان، جوان.

مقدمه

جوانان جمعیت مشابهی را در سطح جهان تشکیل می دهند. تخمین زده شده که در فاصله سال ۱۹۶۰ تا ۲۰۰۰ افراد گروه سنی ۱۵ تا ۲۴ سال از ۴۱۹ میلیون نفر به یک میلیارد و دو بیست و هشتاد میلیون نفر بالغ گشته است. بیشترین رقم از این تعداد در کشورهای جهان سوم هستند و در کشور ما ایران نیز حدود یک سوم جمعیت را تشکیل می دهند. نمی توان این جمعیت فعال را نادیده گرفت. لازم است مسائل و مشکلات این گروه بررسی شود و راههایی ارائه گردد تا آنان در جهت مثبت گام بردارند (۶).

مسئله بزهکاری و انحراف نوجوانان از دیر زمان در جامعه بشری مورد توجه اندیشمندان بوده است. یکی از مسائل پیچیده و ناراحت کننده فعلی که توجه بسیاری از محققین، جامعه شناسان، روانشناسان و متخصصین امر را به خود معطوف داشته، موضوع مجرمین کم سن و سال یا اطفال و نوجوانان بزهکار است. یکی از مسائلی که اکثر والدین و مربیان تربیتی با آن روبرو می باشند (۴). بزهکاری دوران نوجوانی است، که به عنوان یک پدیده زیستی، روانی، اجتماعی مطرح می شود. از میان همه عواملی که زمینه ساز بروز بزهکاری نوجوانان می باشد، بیشترین تأکید بر نقش عوامل محیط و شرایط نامناسب خانوادگی است. بزهکاری، که تجلی اجتماعی اختلال رفتاری است، در نوجوانی به اوج می رسد و غالباً در شرایط نامطلوب اقتصادی - اجتماعی شیوع بیشتری دارد (۵).

ناهنجاریهای اجتماعی از جمله عواملی هستند که بتدریج تعلم اجتماعی را مختل می سازد. بنابراین شناخت میزان و علل ناهنجاریها در هر اجتماعی می تواند در تصحیح روند جامعه پذیری و نظم اجتماعی مؤثر باشد. تحقیقات متعدد نشان دهنده این است که عوامل مختلف فردی و اجتماعی در بروز ناهنجاریها مؤثرند. از جمله این عوامل می توان به موارد زیر اشاره کرد: به نقش هنجارهای فرهنگی، روابط اجتماعی، گروه های همسالان، زندگی در خیابان، وقت گذراندن در سر کوچه و محله، تضعیف کنترل اجتماعی غیر رسمی، آرزوهای بیحد و حصر، تعارضات والدین و فرزندان، ناسازگاری والدین، پایگاه اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی خانواده، سطح تحصیلات خانواده، دلبستگی جوانان به دوستان بزهکار خود، بیکاری و ... (۳).

بزهکاری بیشتر در خانواده هایی دیده می شود که بنیاد شخصیتی و مذهبی آنها ضعیف است، زیرا بزهکاری امری اکتسابی است در نتیجه می توان علل گوناگونی از قبیل فقر اقتصادی، فقر فرهنگی، طلاق، فوت والدین، خودنمایی فرد در جامعه، نبودن و ابستگی در بین افراد جامعه و ... در آن دخالت داشته باشد. اما می بینیم که این پدیده در خانواده هایی که مذهبی و مقید به اصول دین و مذهب هستند، کمتر مشاهده می شود، همچنین سطح بروز رفتارهای بزهکارانه در خانواده هایی که از سطح فرهنگی و مذهبی پایین تری برخوردارند، بیشتر دیده می شود (۱). در خصوص اهمیت شناسایی مطالعه و بررسی اختلالات رفتاری بزهکاری های نوجوانان در این است که اولاً روز به روز تعداد آنها افزایش نیابد و بزهکاران امروز به مجرمین فردا تبدیل نشوند. نهایتاً به نظر می رسد نتایج این مطالعه علاوه بر کمک مؤثری در زمینه ارتقای سطح بهداشت روانی در کانون اصلاح و تربیت می کند، می تواند راهگشای مناسبی برای تحقیقات و پژوهشهای بعدی در خصوص علت شناسایی، طراحی شیوه های پیشگیری، ارائه روشهای درمانی مطلوب و ... باشد.

با توجه به مطالب مذکور، این پژوهش به دنبال بررسی این مسأله است که آیا دین می تواند در کاهش بزهکاری کودکان و نوجوانان مؤثر باشد یا خیر؟

فرضیه ها

۱. بین جو فرهنگی والدین و بزهکاری جوانان رابطه معنادار وجود دارد.
۲. بین عوامل عاطفی و بزهکاری جوانان رابطه معنادار وجود دارد.
۳. بین اعتقادات جوانان و بزهکاری جوانان رابطه معنادار وجود دارد.

۴. بین بعد دینداری جوانان و بزهکاری جوانان رابطه معنادار وجود دارد.

مواد و روش‌ها

با توجه به ماهیت موضوع و فرضیه های مطرح شده در پژوهش، پژوهش حاضر از نوع پژوهش های توصیفی و همبستگی می باشد که در آن رابطه بین دو متغیر بررسی می شود. جامعه آماری پژوهش حاضر، نوجوانان ۱۴ تا ۱۸ ساله کانون اصلاح و تربیت بوشهر می باشند که حجم جامعه برابر با ۱۱۲ نفر می باشد که بر اساس جدول مورگان تعداد ۸۶ نفر از این تعداد به عنوان نمونه انتخاب شدند و به وسیله پرسشنامه جهت گیری مذهبی با تکیه بر اسلام که توسط آذربایجانی و دادستان (۲) ساخته شده است، مورد پرسش قرار گرفتند. این پرسشنامه شامل ۱۰ مقوله تفکیک شده و متمایز از یکدیگر بوده که در نهایت بازخورد کلی انسان نسبت به دین را نشان می دهد و عبارتند از: ۱. رابطه انسان و دین ۲. رابطه انسان و خدا ۳. رابطه انسان و آخرت ۴. اولیای دین ۵. اخلاق فردی ۶. روابط اجتماعی ۷. معیشت ۸. خانواده ۹. ابعاد جسمس ۱۰. انسان و طبیعت. فرم اولیه پرسشنامه شامل ۹۰ سوال بوده که توسط سازندگان دو بار مورد تجدید نظر قرار گرفته و در نهایت فرم نهایی آن شامل ۶۶ سوال تنظیم شده است. این آزمون مشتمل بر دو زیر مقیاس بوده که زیرمقیاس R1 شامل ۴۱ گویه بوده و عقاید - مناسک را می سنجد و زیرمقیاس R2 شامل ۲۵ گویه بوده و در موضوع اخلاق همگرایی دارد. آنچه در این پژوهش استفاده شده است فرم ۵۰ سوالی از این آزمون می باشد. این آزمون براساس مقیاس ۴ درجه ای می باشد و ضریب آلفای کرونباخ آن در سایر پژوهش ها ۰/۹۷ گزارش شده است. همچنین در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده ها نیز از روش های آمار توصیفی و ضریب همبستگی پیرسون استفاده به عمل آمده است.

نتایج و بحث

نتایج حاصل از بررسی یافته های پژوهش در قالب پاسخ به فرضیه های پژوهش بیان می شوند.

فرضیه یک: بین جو فرهنگی والدین و بزهکاری جوانان رابطه معناداری وجود دارد.

جدول ۱: ضریب همبستگی محاسبه شده بین جو فرهنگی والدین و بزهکاری جوانان

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
بزهکاری جوانان	۱۰۰	۳۵/۰۱۳۳	۱۰/۲۹۹	۰/۵۱۳	۰/۰۰۰
جو فرهنگی والدین	۱۰۰	۶۹/۱۱۳	۲۴/۹۳۲		

با توج به مندرجات جدول شماره ۱ سطح معنی داری برابر با ۰/۰۰۰ و ضریب همبستگی محاسبه شده بین جو فرهنگی والدین و بزهکاری جوانان ۰/۵۱۳ می باشد که از میزان آلفای آن ۰/۰۵ کوچکتر است. بنابراین فرضیه مورد تأیید قرار گرفته و می توان گفت بین جو فرهنگی والدین و بزهکاری جوانان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه دو: بین عوامل عاطفی و بزهکاری جوانان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۲: ضریب همبستگی محاسبه شده بین عوامل عاطفی و بزهکاری جوانان

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری

اولین همایش ملی اسلام و سلامت روان - اردیبهشت ۱۳۹۴

۰/۰۰۰	۰/۴۴۴	۱۰/۲۹۹	۳۵/۰۱۳۳	۱۰۰	بزهکاری جوانان
		۳/۶۷۹	۹/۲۹۳	۱۰۰	عوامل عاطفی

با توجه به مندرجات جدول شماره ۲ ضریب همبستگی محاسبه شده بین عوامل عاطفی و بزهکاری جوانان برابر با ۰/۴۴۴ و سطح معناداری آن برابر با ۰/۰۰۰ می باشد که از میزان آلفای آن ۰/۰۵ کوچکتر است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که فرضیه مورد تأیید قرار گرفته و می توان گفت بین عوامل عاطفی و بزهکاری جوانان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه سه: بین اعتقادات جوانان و بزهکاری جوانان رابطه معنادار وجود دارد

جدول ۳: ضریب همبستگی محاسبه شده بین اعتقادات جوانان و بزهکاری جوانان

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
بزهکاری جوانان	۱۰۰	۳۵/۰۱۳۳	۱۰/۲۹۹	۰/۴۷۷	۰/۰۰۰
اعتقادات جوانان	۱۰۰	۱۹/۲۴۶	۶/۹۵۶		

با توجه به جدول شماره ۳ ضریب همبستگی محاسبه شده برای رابطه بین اعتقادات جوانان و بزهکاری جوانان ۰/۴۷۷ می باشد و سطح معناداری آن نیز ۰/۰۰۰ می باشد که از میزان آلفای آن ۰/۰۵ کوچکتر است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که فرضیه مورد تأیید قرار گرفته و می توان گفت بین اعتقادات جوانان و بزهکاری جوانان رابطه معناداری وجود دارد.

فرضیه چهار: بین بعد دینداری جوانان و بزهکاری جوانان رابطه معنادار وجود دارد.

جدول ۴: همبستگی محاسبه شده بین بعد دینداری جوانان و بزهکاری جوانان

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب همبستگی	سطح معنی داری
بزهکاری جوانان	۱۰۰	۳۵/۰۱۳۳	۱۰/۲۹۹	۰/۴۶۸	۰/۰۰۰
بعد دینداری جوانان	۱۰۰	۱۶/۹۳۳	۶/۳۳۵		

با توجه به جدول شماره ۴ ضریب همبستگی محاسبه شده بین بعد دینداری جوانان و بزهکاری جوانان ۰/۴۶۸ و سطح معناداری آن برابر با ۰/۰۰۰ می باشد که از میزان آلفای آن ۰/۰۵ کوچکتر است. بنابراین می توان نتیجه گرفت که فرضیه مورد تأیید قرار گرفته و می توان گفت بین بعد دینداری جوانان و بزهکاری جوانان رابطه معناداری وجود دارد.

نتیجه گیری کلی

۱- با توجه به نتایج حاصل از فرضیه یک می توان نتیجه گرفت غنا و کمال فرهنگی والدین که منجر به افزایش سطح فرهنگی خانواده می شود می تواند در کاهش بزهکاری جوانان موثر باشد، بنابراین هم جامعه و هم رسانه ها و

هم خود والدین با بهره‌گیری از اطلاعات روز و کارآمد می‌توانند با افزایش سطح فرهنگی خانواده به کاهش بزهکاری جوانان کمک کنند.

۲- با توجه به نتایج حاصل از فرضیه دو بین عوامل عاطفی و کاهش بزهکاری نوجوانان رابطه معناداری وجود دارد، بنابراین چنانچه خانواده‌ها بیشتر از نظر عاطفی جوانان خود را مورد حمایت قرار دهند و از روابط خشک و خشن در خانواده بپرهیزند و پذیرای احساسات و عواطف جوانان خود باشند، می‌توانند به کاهش بزهکاری در جوانان کمک کنند.

۳- با توجه به نتایجی که از فرضیه سه حاصل آمد بین اعتقادات جوانان و کاهش بزهکاری آنها رابطه وجود دارد و این خود می‌تواند به نقش ارزشمند دین در کاهش بزهکاری گواهی دهد. اعتقادات دینی هم باعث جهت‌دهی به رفتار نوجوان می‌شوند و هم با ایجاد یک محمل معنوی برای آینده و فردای نوجوان او را از سردرگمی در مشکلات زندگی رهایی می‌بخشند و این آرامش حاصل شده از اعتقاد به منبع قدرت الهی می‌تواند به کاهش بزهکاری جوانان بیانجامد.

۴- در پایان با توجه به آزمون فرضیه چهار پژوهش، بین بعد دینداری جوانان و کاهش بزهکاری آنان ارتباط وجود دارد بدین معنی که هرچه جوانان به انجام فرایض دینی پایبندی بیشتری داشته باشند و در خانواده هایشان نیز بعد دینداری بیشتر مشاهده‌الگوی رفتار دیندارانه در جوانان باعث دوری آنها از رفتار بزهکارانه خواهد شد.

منابع

۱. آذربایجانی، مسعود. ۱۳۷۵. انسان کامل از دیدگاه اسلام و روانشناسی. فصلنامه حوزه و دانشگاه. ش ۹.
۲. آذربایجانی، مسعود. ۱۳۸۲. تهیه و ساخت آزمون جهت‌گیری مذهبی با تکیه بر اسلام. قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۳. تقی یاره، فاطمه و همکاران. ۱۳۸۴. بررسی ارتباط سطح تحول من، دلبستگی به خدا و جهت‌گیری مذهبی در دانشجویان. مجله روانشناسی ۳۳. سال نهم، شماره ۱. بهار ۱۳۸۴.
۴. ستوده، هدایت‌الله. ۱۳۸۱. آسیب‌شناسی اجتماعی جامعه انحرافات. آوای نور.
۵. فرجاد، محمد علی. ۱۳۷۲. آسیب‌شناسی اجتماعی. انتشارات اجتماعی.
۶. نوابی نژاد، شکوه. ۱۳۸۱. رفتارهای بهنجار و نابهنجار نوجوانان. انتشارات اولیا و مربیان.